

The costume collection of the well-known fashion historian Alexandr Vassiljev started being exhibited at the Museum of Applied Arts and Design from 2009. A total of 13 exhibitions have thus far been held, presenting costumes and accessories from the past; they have attracted up to 30,000 visitors. Exhibitions of Vassiljev's collection can be divided into those that give an overview of a specific century or more, and those that represent a particular style. Each part of Vassiljev's collection has through

apparel and accessories revealed the daily lives of women from a specific period, giving us an idea of the limitations placed upon them and their privileges. The costumes on display presented in various aspects the history of fashion from Romanticism to the present; four exhibitions were dedicated to the 20th century alone. Visitors had the chance to become acquainted with works by the most famous fashion designers and the changes happening in society that were expressed specifically through fashion.

Aleksandro Vasiljevo kostiumų kolekcijos parodų ciklas

Agnėtė Voverė

Aleksandro Vasiljevo kostiumų kolekcijos parodų ciklas, Taikomosios dailės ir dizaino muziejus, 2009–2020 m.

Kuratorius
Aleksandras Vasiljevas

Aleksandras Vasiljevas – žinomas mados istorikas, teatro dailininkas, kolekcininkas, knygų autorius. Jo kostiumų kolekcijos apkeliaavo daugelį Europos sostinių, o 2009 m. pasiekė Vilnių. Nuo tada Taikomosios dailės ir dizaino muziejuje surengta 13 parodų, pristatančių kostiumus ir aksesuarus iš A. Vasiljevo kostiumų kolekcijos. Viena po kitos nenutrūkstamai veikiančios parodos tapo savotiška tradicija

mados mylėtojams ir kultūros puoselėtojams – jas kasmet aplankydavo iki 30 000 lankytojų. A. Vasiljevo sukauptos kolekcijos parodas galima suskirstyti į kelis tipus: apžvelgiančias konkretų šimtmetį ar daugiau („XX amžiaus mados šedevrai“, „Du mados šimtmečiai“, „Trys mados šimtmečiai“) arba reprezentuojančias tam tikrą stilių („Karalienės Viktorijos laikų mada 1830–1900 m.“, „Secesijos mada“, „Art deco stilius (1918–1939)“, „Nuo karo iki taikos. XX a. penkto-šešto dešimtmečio mada“, „Nuo mini iki maxi. Septintojo dešimtmečio mada“, „Maištas buduare. XX a. aštunto dešimtmečio mada“). Surengtos ir kelios tematinės parodos: „Kvietimas į pokylį. 1915–2015“, „Prijaukinta gamta. XVIII–XXI a.“, „Kai aristokratai kūrė madą. XVIII–XXI a.“, „Vaikų pasaulis. XVIII–XX amžius“.

Parodos „Kai aristokratai kūrė madą“ fragmentas
Taikomosios dailės ir dizaino
muziejus, 2020
Fot. Gintarė Grigėnaitė

Retrospektyviai pristatyti kostiumo evoliucijos etapai suteikė galimybę susipažinti su moteriško kostiumo raida ir grožio standartų kaita.

Pirmosios parodos, kurios mūsų šalies kultūros lauke buvo naujiena, sulaukė gausaus susidomėjimo. Lietuvos visuomenė su A. Vasiljevo kolekcija pirmą kartą susipažino 2009-aisiais – tada pristatyta paroda „Karalienės Viktorijos laikų moda 1830–1900 m.“, pritraukusi 110 231 lankytoją. Po to įvykusią parodą „Du mados šimtmečiai“ aplankė dar 106 373 mados gerbėjų. Šios parodos masinio lankytojus galimybė pažinti egzotišką praeitį. Ekspozicijoje „Du mados šimtmečiai“ pristatyti kostiumai nuo romantizmo iki *art deco* (1820–1940 m.). Lankytojus stebino Viktorijos epochos suknelių liemens apimtis, kuri buvo vos 50–65 cm, pasivaikščiojimams skirtos suknelės su turniūrais, mažutės kurpatės, šiandien tinkančios nebent mokyklinukui. Susidomėjimą kėlė ir netikėti autentiški eksponatai – kepuraitės, puoštos tikrų paukščių iškamšomis ar krinolinais iš banginio ūsų. Tai šiandienos sąmonei tiek mados funkcionalumo,

tiek gamybos etikos prasme – tolma ir sunkiai suprantama. Pristatyti ypač garsių to meto *couturier* vardų – „Worth“, „Doucet“, „Paquin“ – aukštosios mados kūrinių. Tarp eksponatų Lietuvoje dėvėtų kostiumų nebuvo, tačiau, pasak A. Vasiljevo, mados vėjai anksčiau ar vėliau pasiekdavo ir mūsų kraštą, tad panašaus silueto drabužiais vilkėta ir čia.

Parodoje „Trys mados šimtmečiai“ pristatyti kostiumai nuo XVII a. iki XX a. vidurio, o paroda siekta atsakyti į klausimą, kas skatina madą nuolat keistis? Kostiumo pokyčių mastą atskleidžia būtent ilgą periodą apimančios parodos. Galime pastebėti, kaip moters kostiumo siluetas tikraja to žodžio prasme banguoja, atspindėdamas besikeičiantį pasaulį. Ypač gerai tai matyti iš talijos pozicijos – nuo XIX a. Paulio Poiret pasiūlytų neoklasicistinių suknelių su itin aukštai pakilusia talija iki natūralioje padėtyje atsidūrusios, tačiau vapsvos liemens siaurumo talijos ikoninio Christiano Dioro *New Look* įvaizdžio XX a. 5 dešimtmetyje. Peržengus XX a. slenkstį, kaita įgauna nepaprastą

greitį – vos įsitvirtinusį stilių keičia radikaliai kitoks, o artėjant prie šimtmečio pabaigos vis dažniau ima sugyventi kelios madingos kryptys. Todėl parodoje matyti išgryninti praeities stiliai užduoda daugiau klausimų nei atsakymų – kodėl moda taip stipriai keitėsi?

Žvelgiant į istorines kostiumų parodas aki-vaizdu, jog tai nėra tik praeities mados pristatymas – apranga atskleidžia laikmečio dvasią, moralines ir estetiškes vertybes, socialinę ir kultūrinę padėtį. Tad kiekviena A. Vasiljevo kolekcijos dalis praskleisdavo širmą į tam tikro laikotarpio moterų kasdienybę, jų suvaržymus ir privilegijas. Visa tai slypi detalėse, taikliai kasdienybę nupasakojančiuose drabužių atributuose ir aksesuaruose. Ką mums sako Viktorijos laikų šokių partnerių kortelės ar vėduklės, kuriomis atliekami gestai buvo ištisa ženklų kalba? Iš to, kas kadaise buvo savaime suprantama aukštuomenės praktika, šiandien liko tik įstiklintas eksponatas. Visoms A. Vasiljevo parodoms būdingas dėmesingas žvilgsnis į aprangos detales – bižuteriją, avalynę, ekspozicijai atrenkamus to meto leidinius, kosmetiką, dekoratyvias grožio prekių pakuotes. Parodose pristatytų drabužių ir aksesuarų proporcija

patvirtina, kokį svarbų vaidmenį atlieka drabužių priedai, padedantys suvokti bendrą laikmečio įvaizdį (pavyzdžiui, „Maištas buduare. XX a. aštunto dešimtmečio moda“ pristatyta 100 kostiumų ir per 400 aksesuarų).

Didžiausias transformacijas moda išgyveno XX a., tad ikoniniams šio laikotarpio stiliams pažymėti buvo surengtos keturios parodos. Kiekvienas tarpsnis pristatytas būdingiausiais laikmečio stiliaus pavyzdžiais, aukštosios mados dizainerių kūriniais. Nors kiekviena paroda kupina laikmečio tendencijų, mados atžvilgiu vieni laikotarpiai kiek įdomesni už kitus. Pavyzdžiui, muziejaus auditoriją itin sudomino neblėstantis „Art deco stilius“ – parodą aplankė 39 523 lankytojai. Šis stilius padėjo pamatus šiuolaikiniam garderobui ir yra svarbus žvelgiant į XX a. mados evoliuciją. Parodoje apžvelgiamas moters statuso ir identiteto lūžis visuomenėje, kurio manifestacija reiškėsi būtent per madą. *Art deco* stiliaus paroda atskleidė, kaip drąsiai moters garderobas laužė nusistovėjusias taisykles – atsirado tiesus siluetas, pabrėžiantis naują įvaizdį (valiūkiškas, berniukiškas kūno formas). Suknelė sutrumpėjo iki kelių ir apnuogino kojas, jas imta kurti berankoves ar su giliomis

>
Parodos „Du mados šimtmečiai“ fragmentas
Taikomosios dailės ir dizaino muziejus, 2011
Fot. Tomas Kapočius

Parodos „Secesijos mada“ fragmentas
 Taikomosios dailės ir dizaino muziejus, 2012
 Fot. Tomas Kapočius

iškirptėmis nugaroje. Nesuvaldomą norą apsi-
 nuoginti lėmė vyrų „deficitas“ po Pirmojo pa-
 saulinio karo ir padidėjusi moterų konkurencija.
 Laisvalaikio kultūrą užvaldė išpopuliarėję šokiai,
 pavyzdžiui, fokstrotas, čarlstonas, kuriuos
 šokant reikėjo patogių drabužių – tam puikiai
 tiko lengvos suknelės, puoštos simetriškais
art deco stiliui būdingais piešiniais. Tarpukariu
 kostiumų derinius papildė ilgi perlų vėriniai,
 plunksnų boa, puošni avalynė, kuriai, sutrum-
 pėjus suknelėms, skirta nemažai dėmesio. Šis
 laikotarpis svarbus ne tik stiliaus originalumu –
 tai ir moterų emancipacijos suklestėjimo metas.
 Tarpukariu moterys išsikovojo galimybę studiuoti
 aukštosiose mokyklose, balsavimo ir sky-
 rybų teises. Keitėsi moterų savimonė, išryškėjo
 jų noras būti nepriklausomoms. Visa tai liudija
 moterų garderobas – atsakoma sudėtingu,
 papildomų rankų apsivelkant reikalaujančių
 drabužio konstrukcijų, atsiranda užtrauktukas,
 mada darosi ergonomiškesnė. Palyginti su
 XIX a. mados eksponatais, parodoje pristatyti

Gabrielle'ės Chanel, Jeano Patou ir kitų aukšto-
 sios mados kūrėjų darbai dvelkia modernumu.

Teminėje parodoje „Kai aristokratai kūrė
 madą. XVIII–XXI a.“ pristatyti atrinkti unikalūs,
 garsių moterų vilkėti kostiumai. Nors visos A. Va-
 siljevo sukauptos kolekcijos ekspozicijos vienaip
 ar kitaip susijusios su aukštuomenės atstovais,
 šioje parodoje ypač akcentuojama aristokratijos
 reikšmė formuojant skonį, mados tendencijas ir
 grožio sampratą. Ekspozicijoje – kunigaikštienų,
 markizių, princesių kostiumai. Ši paroda atsklei-
 džia madoje nuo seno gyvuojančių tendencijų
 nutekėjimą (anglų kalboje vadinama *trickle down
 effect*) nuo aukštesniojo sluoksnio socialinės
 hierarchijos laipteliais žemyn. Paroda prasideda
 absoliutizmo epocha, lankytojai turi galimybę
 susipažinti su rokoko stiliumi ir pamatyti, kaip jis
 pasireiškė mados tendencijose, drabužių spalvo-
 se, sukirpimuose, bei aksesuaruose – vėduoklių,
 tabākinių, muselių–dėžučių dizaine. Toliau apžvel-
 giama Prancūzijos dvaro svarba mados tenden-
 cijoms, kurias diktavo Marija Antuanetė, Liudviko

>
Parodos „Trys mados
šimtmečiai“ fragmentas
Taikomosios dailės ir dizaino
muziejus, 2014
Fot. Tomas Kapočius

Parodos „Paryžiaus
mados magai“ fragmentas
Taikomosios dailės ir dizaino
muziejus, 2018
Fot. Gintarė Grigėnaitė

Parodos „XX amžiaus mados šedevrai“ fragmentas
 Taikomosios dailės ir dizaino muziejus, 2019
 Fot. Gintarė Grigėnaitė

XVI žmona, vėliau – Napoleono I žmona Žozefina. Apžvelgiama, kokią įtaką pasaulinei madai padarė Rusijos aristokratai, kurie, po 1917 m. revoliucijos pasitraukę iš šalies ir įsikūrę Paryžiuje bei kituose miestuose, atidarė mados namus ir taip paskleidė savitą stilių. Dalis ekspozicijos skirta Lietuvos aristokratijai – pristatytos Jacqueline'os Kennedy sesers Lee Radziwill stiliaus suknelės.

Daugiau nei dešimtmetį demonstruojama A. Vasiljevo kolekcija atliko svarbią pažintinę funkciją – iliustravo svarbiausius kostiumo istorijos vingius. Kiekvienai parodai buvo sukurta po dvi ar tris temas edukaciniams užsiėmimams vaikams, suaugusiesiems ir šeimoms. Taip sudaryta galimybė prie mados prisiliesti ne tik akimis, bet ir praktiškai. Įkvepiančios parodos

pritraukė tiek plačiąją visuomenę, tiek tikslią auditoriją – žmones, dirbančius mados industrijoje, mados dizaino lauke.

Per daugiau nei dešimtmetį A. Vasiljevo kolekcijos parodos nesikeitė forma, pateikimu ir tvirtai laikėsi istorinės parodos žanro. Mada turi begalinį spektrą temų, kurias išvydome parodose. Muziejaus lankytojai galėjo susipažinti su pokyčiams nepavaldžia moterų aistra puoštis ir neblėstančia elegancija. Gausus lankytojų susidomėjimas patvirtina – kostiumo ir mados parodoms negresia prarasti aktualumą, o A. Vasiljevo pramintas istorinių parodų kelias gali tapti vėžėmis naujiems, konceptualiems mados parodų pristatymams, tęsiantiems intelektualinį dialogą apie madą.